

CYFARFOD:	PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO
DYDDIAD:	15 IONAWR 2026
TEITL:	Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992
PWRPAS:	Yn unol â chais y Pwyllgor, ystyried cynnwys y Polisi sydd wedi ei gymeradwyo gan y Cabinet
AELOD CABINET:	CYNGHORYDD HUW WYN JONES
SWYDDOG CYSWLLT:	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID SIAN PUGH, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL

1. Yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, disgwyli'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gymryd trosolwg o faterion ariannol y Cyngor.
2. Mae Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn rhoi pwerau disgresiwn i'r Cyngor leihau swm y Dreth Gyngor sy'n daladwy ar gyfer unigolion, neu ar gyfer dosbarthiadau o drethdalwyr. Cyflwynwyd yr adroddiad yn yr Atodiad i'r Cabinet ar 11 Tachwedd 2025. Cymeradwywyd y Polisi fel y'i cyflwynwyd, ac yn unol â gweithdrefnau'r Cyngor daeth yn weithredol ar 26 Tachwedd 2025 gan na gafodd y penderfyniad ei alw i mewn yn unol ag adran 7.25 o Gyfansoddiad Cyngor Gwynedd:

[Penderfyniadau Cabinet 11 Tachwedd](#)

3. Cyn mabwysiadu'r Polisi, roedd Cyngor Gwynedd wedi ddefnyddio Adran 13A o Ddeddf 1992 i gyflwyno eithriadau lleol, dewisol mewn achosion cyfyng iawn. Er enghraifft, ar 8 Ebrill 2025 penderfynodd y Cabinet ddefnyddio Adran 13A i roi gostyngiad lleol i Ofalwyr Maeth yng Ngwynedd, ac mae prosiect 3e yn y Cynllun Gweithredu Tai yn defnyddio'r grym i roi gostyngiad treth i brynwyr tro cyntaf sy'n atgyweirio eiddo, y tu hwnt i'r eithriad statudol.
4. Bwriad y Polisi yw rhoi arweiniad i swyddogion pa gyfrifon Treth Cyngor, ac o pa amgylchiadau, byddai modd rhoi gostyngiad iddynt yn unol â'r pwerau eang sydd gan y Cyngor o dan Adran 13A Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992. Mae hwn yn bŵer eang a rhaid ei arddel yn ddoeth, gofalus ac yn gymesur er mwyn gwarchod y Cyngor rhag honiadau o gamweinyddu trwy gwahaniaethu yn annheg wrth arddel y grym, neu gyhuddiad o weithrediad amhriodol. Mae hyn yn arbennig o wir gyda Treth Cyngor sylfaenol, lle mae unrhyw ostyngiadau yn cael eu sybsideiddio gan weddill trethdalwyr Gwynedd.
5. Wrth gyflwyno Polisi i ymdrin ag achosion trethiant o dan Adran 13A, mae'n hanfodol fod gan swyddogion y Gwasanaeth Trethi ganllawiau clir i'w dilyn fel bod yr achosion sydd yn cael eu hystyried yn ymdrin ag achosion gwirioneddol eithriadol. O ystyried gwerth biliau Treth Cyngor, mae risg fod swyddogion yn dod o dan bwysau i arddel y Polisi mewn achosion nad ydynt yn briodol. Mae'r Polisi hefyd wedi rhoi mecanwaith yn ei le – am y tro cyntaf – i banel o aelodau a swyddogion ystyried achosion nad ydynt yn syrthio i mewn i gategori sydd wedi ei amlinellu yn y Polisi ond sydd serch hynny yn wirioneddol eithriadol neu'n unioni sefyllfa lle mae polisi lleol ehangach yn cael effaith na'i fwriadwyd. Aelodau'r Panel hwn yw'r Aelod Cabinet Cyllid, Pennaeth Cyllid a/neu Pennaeth Cyllid Cynorthwyol a'r Rheolwr Trethi.

6. Bydd y Panel yn cyfarfod yn chwarterol yn ystod 2026. Yn ogystal â'r aelod a nodir uchod, mae gwahoddiad i'r Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol fynychu'r cyfarfodydd. Bydd y Panel yn ystyried yr achosion sydd wedi dod i sylw'r Gwasanaeth Trethi dros y misoedd diwethaf i'w hystyried am ostyngiad treth.
7. Mae'r achosion hyn yn cynnwys sawl eiddo sydd wedi dod yn destun Premiwm Treth Cyngor yn sgil cynyddu'r trothwy i eiddo fod yn gymwys i fod ar y rhestr trethi busnes, lle mae'r eiddo hyn yn hanesyddol wedi bod yn fusnesau teuluol bychain, fel trafodwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 13 Tachwedd 2025.
8. Gan fod eithrio o'r dreth sylfaenol gan ddefnyddio Adran 13A yn gost uniongyrchol ar goffrau'r Cyngor rhaid arddel y grym yn ofalus iawn, tra ar yr un pryd osgoi gosod cynsail a allai niweidio'r Cyngor yn ariannol yn y tymor hir.
9. O safbwynt y Premiwm, mae Llywodraeth Cymru wedi ymgynghori yn ddiweddar all arwain at addasu yr eithriadau statudol. Byddwn yn cadw'r Polisi o dan adolygiad parhaus ac yn ei addasu wrth i unrhyw newidiadau deddfwriaethol gael eu cyflwyno.
10. Gofynnir i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt cynnwys y Polisi, ystyried penderfyniad y Cabinet a sylwebu fel bo angen.

Atodiadau:

Adroddiad Cabinet 11/11/2025: Polisi Lleihau Treth Cyngor o dan Adran 13A(1)(c) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992